

Таким чином, існуючі норми правового регулювання відносин в сфері інформаційних комунікацій в Україні, з точки зору їх найбільшої універсальності та термінологічного. Саме ці аспекти висвітлюють загальну тенденцію щодо розуміння і застосування в тому числі міжнародних приватних норм.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 19.03.2018).
2. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 06.02.2018 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.03.2018).
3. Про інформацію : закон України 02.10.1992 № 2657-XII : станом на 01.01.2017 // БД «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 19.03.2018).
4. Про друковані засоби масової інформації : закон України від 16.11.1992 № 2782-XII : станом на 15.07.2017 // БД «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 19.03.2018).
5. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13.01.2011 № 2939-VI : станом на 01.05.2015 // БД «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 19.03.2018).

Одержано 15.04.2018

УДК 347.1

Маріанна Петрівна Бринчак,

*аспірант кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

СУТНІСТЬ ПРАВА СВОБОДИ СВІТОГЛЯДУ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

На сьогодні у цивілістиці правова природа особистих немайнових прав фактично не підлягає оспоруванню. Важливим при характеристиці особистих немайнових прав є не тільки визначення їх правової природи, але й питання галузевої належності. Особливо це питання загострюється останнім часом, коли в Україні відбувається черговий перерозподіл «сфер впливу» між галузями права [6, с. 103]. Так з огляду на це в літературі зустрічається точка зору, відповідно до якої стверджується, що особисті немайнові права носять виключно конституційно – правову природу.

На даний час право на свободу світогляду та віросповідання має своє закріплення лише в ст. 35 Конституції України [1], де зазначено, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. А також у міжнародних нормативно-правових актах, зокрема у ст. 18 Загальної декларації прав людини [2], ст. 18 Міжнародного пакту про громадські та політичні права [3], та у ст. 9 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року [4].

Отже, ми не можемо погодитись з тим, що право на свободу світогляду та віросповідання потрібно відносити тільки до категорії конституційних прав, тому що неможливо визначити галузеву природу правового явища лише з того, що воно має своє закріплення в Конституції України.

Призначення Конституції полягає в закріпленні загальних засад національного правопорядку. І саме основоположні права та свободи громадян, про які йдеться в Конституції – це не стільки визначення виключного їх конституційного характеру, скільки віднесення самого феномену «непорушність прав людини» до загальних та фундаментальних засад національного правопорядку. І тому некоректним буде твердження, відповідно до якого будь-які права можуть вважатись такими, що мають виключно конституційно-правову галузеву належність, оскільки вони мають позитивне закріплення в Конституції певної держави [6, с. 104]

Опираючись на вищевикладене, для особистих немайнових прав, окремі із яких мають закріплення у положеннях Конституції України, притаманна цивільно-правова природа. Адже саме дух юридичної рівності, самостійності, майнової належності є тими началами, які найбільш повно відповідають сутності даних прав, а притаманний цивільному праву відновлювально-компенсаційний метод як найкраще здатний забезпечити розвиток та захист даної категорії суб'єктивних цивільних прав. Тому особисті немайнові права фізичних осіб носять правову природу суб'єктивних прав із відповідною цивільно-правовою галузевою приналежністю [6, с. 104].

Щоб розглянути право свободи світогляду та віросповідання з боку цивілістики необхідно визначити нематеріальне благо, його характерні ознаки, тому що специфіка здійснення цих прав виявляється на самперед у праві на це нематеріальне благо.

Будучи об'єктами відповідних суб'єктивних цивільних прав, нематеріальні блага покликані задовольнити потребу та інтерес особи. Отже об'єкт права на свободу світогляду та віросповідання складається з нематеріальних благ, а саме світогляду, що є філософським поняттям та віросповідання, яке можна розглянути не лише з точки зору філософії, але й з боку права.

Тлумачний словник Д. Н. Ушакова роз'яснює віросповідання, як різновид якогось віровчення з властивими йому обрядами (православне віросповідання, лютеранське віросповідання, тощо) іншими словами сповідання якоїсь релігії, офіційна приналежність до якого-небудь культу [7]. Якщо в релігії важливий зв'язок особистості з Богом і особиста відповідальність перед Ним, то в віросповіданні переважає конформізм (морально-політичний термін, що означає пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил, безумовне схилення перед авторитетами, ігнорування унікальності поглядів, інтересів, уподобань естетичних та інших смаків окремих людей і т. д.) по відношенню до нього як до суспільного інституту або державної установи (релігійно-філософський словник Л. І. Василенко) [8]. Ще одне визначення зазначено в енциклопедичному словнику, де вказано, що віросповідання це офіційне прийняття будь-якого релігійного віровчення в якості світоглядної основи своєї життєдіяльності. Віросповідання – справа вільного самовизначення людини, належить до найважливіших людських свобод – свободи совісті (Енциклопедичний словник педагога, В. С. Безруков) [9].

Отже, розглянувши загальні поняття віросповідання ми можемо зазначити, що кожне з цих понять має свої особливості та опираючись на це, ми можемо виділити нематеріальне благо. Отже, віросповідання – це особисте нематеріальне благо, яке полягає у

офіційному, вільному прийняття будь-якого релігійного віровчення в якості світоглядної основи своєї життєдіяльності.

Це особисте немайнове право є різновидом суб'єктивних цивільних прав. Отже необхідно виділити характерні ознаки саме цієї категорії прав.

Відповідно, право на свободу світогляду та віросповідання має абсолютний характер, це означає, що воно не може бути відчужене (як примусово, так і добровільно, як постійно, так і тимчасово) від особи – носія. Належить кожній особі, тобто воно належить усім без винятку особам за умови, що наявність цього права в особи не суперечить її сутності. Належить особі довічно та немає економічного змісту, бо фактично неможливо визначити вартість цього права, а відповідно і блага, що є його об'єктом, у грошовому еквіваленті. Об'єктом особистого немайнового права свободи світогляду та віросповідання є «особисте немайнове благо» (це ідеальні та матеріальні складові існування людини, які виступають продуктом інтелектуальної праці, і ті, які продуктом не виступають, тобто нерозривно пов'язані з людиною) оскільки воно найбільш чітко та повно розкриває притаманні ознаки. Необхідно зазначити, що здійснення особистого немайнового права завжди тісно пов'язано з його носієм, суб'єктом цивільних правовідносин. Як уповноважена сторона, такий суб'єкт діє виключно у своїх або чужих інтересах і самостійно визначає місце, спосіб, характер задоволення такого інтересу, якщо законом не встановлено імператив [5, с. 80–81].

Враховуючи вищевикладене особисте немайнове право на свободу світогляду та віросповідання – це суб'єктивне цивільне право громадянина. Воно виражає не потенційну, а реальну можливість особи бути його носієм. Незважаючи на те, що право на свободу світогляду та віросповідання закріплено в положеннях Конституції України, воно має цивільно-правову природу, яка виявляється через нематеріальне благо, та його характерні ознаки. Вищезазначене спонукає нас до висновку, що особисті немайнові права фізичних осіб носять правову природу суб'єктивних прав із відповідною цивільно-правовою ґалузевою приналежністю.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини : від 10.12.1948. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 04.04.2018).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04.11.1950 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004 (дата звернення: 04.04.2018).
5. Синегубов О. В. Здійснення особистих немайнових прав малолітніх та неповнолітніх осіб : монографія. Харків : Золота миля, 2015. 528 с.
6. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія. Київ : КНТ, 2008. 626 с.
7. Толковый словарь русского языка / под ред. Д. Н. Ушакова. М. : Терра, 1996. 824 с.
8. Василенко Л. И. Религиозно-философский словарь. М. : Истина и жизнь, 2000. 255 с.
9. Безрукова В. С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога). Екатеринбург, 2000. 937 с.

Одержано 13.04.2018